

Informācijas sabiedrības padomes protokols

Rīgā

2020. gada 30. janvāris

Nr. 1

Sēdi vada

Ministru prezidents Arturs Krišjānis Kariņš

Sēdē piedalās

Padomes locekļi:

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Juris Pūce

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas valsts sekretāra vietnieks informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jautājumos Āris Dzērvāns

Ekonomikas ministrs Ralfs Nemiro

Latvijas Lielo pilsētu asociācijas pārstāvis Mārtiņš Plīkšs

Rīgas Tehniskās universitātes pārstāvis Jans Šlihte

Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju asociācijas un Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāvis Andris Melnūdris

Latvijas Tirdzniecība un rūpniecības kameras pārstāvji Aldis Gulbis un Normunds Bergs

Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvis Guntars Krasovskis

Latvijas Universitātes pārstāvis Guntis Arnicāns

Zemkopības ministrijas pārstāvis Rihards Kancēvičs

Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis Jānis Paiders

Sanāksmes dalībnieki:

Aizsardzības ministrija, Jānis Garisons

Aizsardzības ministrija, Vitālijs Rakstiņš

Ekonomikas ministrija, Raimonds Aleksejenko

Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs, Ģirts Ozols

Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs, Edmunds Beļskis

Ministru prezidenta birojs, Jānis Upenieks

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Signe Bērziņa

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Gatis Ozols

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rolands Strazdiņš

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Uģis Bisenieks

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Uldis Apsītis

Tieslietu ministrija, Agris Batalauskis

Kultūras ministrija, Niks Beļakovs

Veselības ministrija, Iveta Bērtulsone

Ārlietu ministrija, Oļegs Ilģis

Ārlietu ministrija, Katrīna Kosa-Ammari

Iekšlietu ministrija, Gatis Švika

Izglītības un zinātnes ministrija, Inguna Kampāne

Satiksmes ministrija, Zita Kanberga

Sēdi protokolē: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvis Arnis Skraučs.

A. K. Kariņš atklāj sanāksmi.

Informācijas sabiedrības padomes (turpmāk – Padome) sēde un darba kārtībā ir pieci jautājumi un jautājums “Dažādi”. Norāda, ka tēmas ir ļoti būtiskas.

Ā. Dzērvāns Pateicas Ministru prezidentam par Padomes darba uzsākšanu. Iepazīstina Padomes locekļus ar sevi.

1.

Informācija par Latvijas digitālās transformācijas izvērtējumu

Ziņo Ā. Dzērvāns (prezentācija/datne VARAM_ISP_OECD).

Ā. Dzērvāns informē padomi par OECD Latvijas digitālās transformācijas izvērtējumu. 2019. gada februārī Latvija veica informācijas apkopošanu un nosūtīšanu OECD. Martā un aprīlī tika veikta Latvijas sagatavotās informācijas analizēšana no OECD puses un aprīlī Rīgā norisinājās pirmā OECD ekspertu misija, kuras laikā eksperti tikās ar valsts pārvaldes, nozares un akadēmiskā sektora pārstāvjiem, lai iegūtu padziļinātāku priekšstatu. Novembrī saņēmām izvērtējuma pirmo melnraksta versiju. Decembrī norisinājās otrā OECD misija, kuras laikā jau izteicām savu viedokli par sagatavo dokumentu. Turpmākās darbības paredz, ka līdz martam saņemsim ziņojuma gala melnraksta versiju, kurā būs ietverti mūsu komentāri un izteiktie priekšlikumi. Aprīlī ziņojums tiks prezentēts OECD Digitālās ekonomikas komitejā un vasarā prezentēts Latvijā.

Viedokļi:

J. Pūce vērs uzmanību, ka šis pētījums tika pasūtīts ar galveno mērķi, lai iegūtu padziļinātāku un izvērstāku analītisko bāzi nākamajām Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņēm. Sagaidām, ka būs vairākas svarīgas lietas, kuras no šī izvērtējuma būs noderīgas, piemēram, nākotnes prognozēšanas sadaļa, esam pirmā valsts, kurai šāds novērtējums no visām OECD valstīm tiks veikts. Līdz šim gan OECD eksperti, gan Eiropas Komisija ir akcentējusi divas Latvijai būtiski vājās jomas, pirmā, uzņēmumu zemā digitalizācijas pakāpe. Nākamajā plānošanas periodā tieši uzņēmēju digitalizācijai tiks pievērsta pastiprināta uzmanība. Otrā joma, digitālās prasmes, gan pamatprasmes attiecībā uz sabiedrību kopumā, gan augstāka līmeņa digitālās prasmes, t.sk. IT speciālistu sagatavošana. Akcentē, ka attiecībā uz Nacionālo attīstības plānu šīs ir tās jomas, kurām nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību.

A. K. Kariņš ja mūsu uzņēmējiem ir zema digitalizācijas pakāpe, tas skaidri parāda, ka liela daļa mūsu uzņēmēju ir problēmas būt pietiekami konkurētspējīgiem starptautiski.

J. Pūce atbild, ka ir liela daļa jauniešu, kas neprot lietot digitālās tehnoloģijas atbilstoši darba tirgus vajadzībām.

A. K. Kariņš secina, ja mums ir liela daļa jauniešu, kuriem nav pietiekamas digitālās prasmes, tad nepilnības ir izglītības sistēmā. Šis jautājums atspoguļo arī esošo situāciju citās jomās, piemēram, iepriekš minētajā izglītībā.

A. Melnūdris informē, ka 2019. gadā LIKTA kopā ar partneriem uzsāka iniciatīvu *Gudrā Latvija*, kuras ietvaros uzņēmēji tiek aicināti aizpildīt digitālā brieduma testu, uz kuru atbildes šobrīd ir snieguši jau vairāk nekā 450 uzņēmēju. Apkopojot rezultātus secināts, ka aptuveni 41% uzņēmumu ir vidējs digitalizācijas līmenis, virs vidējā līmeņa

ir ap 37% uzņēmumu, 7% ir augsts digitalizācijas līmenis, savukārt 15% ir uzņēmumi, kuriem ir zems digitalizācijas līmenis.

Runājot par izglītību kopumā, jāsaprot, ka jauniešu vidū IKT joma ir pieprasīta, bet nereti trūkst zināšanu un priekšstats par tām prasmēm, kas ir svarīgas, lai veiksmīgi studētu šajā jomā, piemēram, algoritmiskā domāšana un matemātika.

A. Gulbis no OECD sagaidām ne tikai esošās situācijas analīzi, bet arī saturiskus priekšlikumus tās uzlabošanai. Aicina, kad tiks saņemts izvērtējums aktīvi iesaistīt sociālos partnerus rekomendāciju analizēšanā un rīcības izstrādē situācijas uzlabošanai. Tas, ka šobrīd Latvijā ir maz IKT profesionāļu, tas ir STEM komponentes trūkums izglītībā. Būtiski šeit ir starpdisciplinārai izglītības pieejai, īpaši tajās jomās, kas nav IKT, lai katras jomas students izprastu to, kāda pievienotā vērtībā viņa studiju jomā ir IKT nozarei.

R. Nemiro akcentē, ka uzņēmēju vidū trūkst tieši izpratnes par digitālo risinājumu pievienoto vērtību viņu biznesam. Ar lielajiem uzņēmējiem problēmu nav, tieši vidējo uzņēmumu iesaiste digitalizācijā procesā šobrīd ir lielākā problēma. Tas attiecināms gan uz finansējumu, gan skaidrošanu, līdz ar to nākamajā periodā īpašu uzmanību veltīsim tieši digitālo prasmju jautājumam uzņēmēju vidū. Mūžizglītība ir vēl viens aspekts, ko nepieciešams izvērst, piemēram, Ekonomikas ministrija, kopā ar Latvenego plāno apmācīt gados vecākus cilvēkus, lai viņi varētu samaksāt elektrības rēķinu elektroniski.

N. Bergs vērš uzmanību, ka nauda, kas veltīta tieši mācīšanai Latvijā ir vairāk nekā pietiekami. Akcentē, ka īpaši attiecībā uz visām informācijas sistēmām, svarīgākais ir lietojuma biežums un ērta lietojamība. Pareizi būtu padarīt papīra dokumentu iesniegšanu par maksas pakalpojumu, kas stimulētu iedzīvotājus un uzņēmējus tieši izmantot digitālo vidi. Labs piemērs ir uzņēmumu reģistrs, kas prasa zvērināta notāra apliecinājumu uz papīra dokumentiem, kas ir maksas pakalpojums, bet iesniedzot dokumentus digitāli šāds apliecinājums nav nepieciešams. Aicina virzīties ar iniciatīvām, papīra dokumentu apstrādi nosakot par maksu, lai veicinātu uzņēmumu vidū digitalizāciju.

G. Arnicāns akcentē, ka bieži vien starptautiskie izvērtējumi neatspoguļo patieso situāciju, statistika norāda uz problēmu, bet patiesībā situācija nav tik slikta. Piemēram, neseno iznāca pētījums par skolēnu zināšanu līmeni, kurā skolēnu lasītprasme esam TOP 40, savukārt matemātikā esam virs vidējā līmeņa pasaulē, TOP 30. Attiecībā tieši uz IKT ir pētījums *Informatics Europe*¹, kas parāda, ka tendenci, ka Latvijā uz 1 miljonu iedzīvotāju IKT studijās 1. kursā iestājas aptuveni 900 studentu, esam 1. vietā. Savukārt attiecībā uz bakalaura studiju absolvēšanu esam TOP 3.

G. Krasovskis uzsver, ka skatoties no pašvaldību puses, bibliotēkas un bibliotekāri bieži ir tie, kas palīdz noformēt dokumentus elektroniski. Savukārt attiecībā uz informāciju sistēmu un pakalpojumu kvalitāti, tieši lietojamības aspekts ir ārkārtīgi būtisks. Ja lietojamība nav ērta, tad tas arī attur cilvēkus no e-pakalpojumu lietošanas.

Padomes lēmums: Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju.

¹ Informatics Europe, Students in Informatics Bachelor's programs (first year) - Ratio per million people, pieejams: https://www.informatics-europe.org/data/higher-education/statistics/bachelor_first_year_ratio.html

2.

Informācija par nacionālo elektronisko identifikācijas (eID) sistēmas attīstību

Ziņo Ā. Dzērvāns (prezentācija/datne VARAM_ISP_eID)

Ā. Dzērvāns informē padomi par nacionālās elektroniskās identifikācijas sistēmas attīstību, sākot ar informāciju par to, kas ir elektroniskā identifikācija un to, ka lielākajai daļai Latvijas iedzīvotāju elektroniskās identifikācijas līdzekļi ir jau šodien un nākotnē tie būs visiem iedzīvotājiem, iebūvēti eID kartēs. Virziens uz kuru VARAM vēlas iet – vienoti identifikācijas līdzekļi gan fiziskajā, gan digitālajā telpā. Informē, ka 2019. gada decembrī Eiropas Komisija ir oficiāli paziņojusi Latvijas elektroniskās identifikācijas shēmu un tajā ietilpstošos elektroniskās identifikācijas līdzekļus – eID karte, eParaksts karte, eParaksts karte+ un eParaksts Mobile. Šobrīd paziņotas ir 12 ES valstu elektroniskās identifikācijas shēmas un saskaņā ar regulu² tās būs jāpaziņo visām dalībvalstīm. Pievienošanās regulai nozīmē, ka eID kartes ir akceptējamās visās valstīs, kas pievienojušās regulai un otrādi. Izvērtējot esošo vidi, akcentējams, ka Latvijā ir spēkā likums, kas nosaka eID karti kā obligātu no 2023. gada 1. janvāra. VARAM skatījumā visiem Latvijas pilsoņiem jābūt tiesībām izmantot nacionālo elektroniskās identifikācijas līdzekli digitālajā telpā. Līdz ar to VARAM ierosina un aņņemas veikt grozījumus Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likumā, nosakot aizliegumu diskriminēt eID kā identifikācijas līdzekli un nosakot to kā obligāti akceptējamu no 2023. gada 1. janvāra. Papildus virziens, kurā jāvirzās, ir identifikācijas līdzekļa bezkontakta iespējas, gan izmantojot eID karti, gan mobilo aplikāciju.

Viedokļi:

J. Pūce vērs uzmanību uz to, ka ir jārod risinājums, kas mainītu pastāvošo praksi lietot privātus servīsus valsts vajadzībām. Aizsardzības ministrija ir sagrupējusi autentifikācijas nepieciešamās drošības pakāpes, bet jautājums ir jāvirza uz priekšu, lai risinātu minēto problēmjaudājumu un veicinātu eID karšu izmantošanu, ņemot vērā to, ka eID karte būs obligāta.

N. Bergs norāda, ka šobrīd bezkontakta funkcionalitāte pastāv, bet nav nodrošināta specifika aplikācijai, lai bankas terminālis ņemtu to pretī. Bankas infrastruktūra ir labākais veids un termināļi ir standartizēta lieta, ko būtu jāizmanto autentifikācijai. Tomēr šobrīd nav bijusi vienošanās ar banku sistēmu, kādā veidā valsts varētu piedalīties. Saistībā ar maksājumu veikšanu, piemēram, sabiedriskajā transportā, – ar eID karti to nav iespējams izdarīt. Uzskata, ka autentificēšanās un maksājumu veikšana ir divi paralēli procesi un ar bankas karti, pirms tam iedzīvotājam apliecinot to ar e-parakstu, vajadzētu būt nodrošinātai iespējai izmantot dažāda veida pakalpojumus. Teorētiski eID kartēs to var ielikt iekšā, bet praksē nekas no tā, ko vajadzētu nav.

J. Pūce akcentē trīs nošķirtus jautājumus. Pirmais, vai vajadzētu, ļaut ar bankas identifikācijas sistēmu lietot valsts pakalpojumus. Atbilde ir jā un tam ir izdarīts darbs AiM vadībā – sagrupēt, kuriem pakalpojumiem nepieciešams, lai autentifikācija ir īpaši droša.

J. Garisons norāda, ka sertifikācija, kas tiek veikta eID kartēm ir auditēts process, kur valsts garantē zināmu drošības līmeni. Turklāt eID šobrīd ir vienīgais drošais

² Eiropas Parlamenta un Padomes regula “par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0910&from=LV>

identifikācijas līdzeklis Latvijā. Bankas ir akceptējušas šo risinājumu, bet tām ir jādod skaidrība, kur banku piedāvātos identifikācijas līdzekļus varēs lietot.

J. Pūce otrs jautājums ir, vai, ja persona izmanto vienu autentificēšanās rīku, tā var piekļūt arī privātiem pakalpojumiem, tai skaitā arī banku. Jautājums ir, vai integrācija ir jāveic un kā to finansēt. Trešais jautājums – bankām nav pienākuma nodrošināt bezmaksas autentifikācijas iespējas valsts pakalpojumiem, tas ir panākts sarunu ceļā. Turklāt bankas nevirzās uz drošības līmeņa paaugstināšanu, tie būtu tikai izdevumi. Likumprojekts “Grozījumi Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likumā” VARAM būs 2020. gada pavasara darbs, priekšdarbi ir veikti.

G. Arnicāns uzsver, ka iedzīvotājam svarīgas ir divas lietas – cik programma ir lietojama un cik tā ir droša. Lietojamība noteiks to, ko izvēlēsies. Drošība balstās uz ķēdes vājāko posmu un eID kartes gadījumā tas ir PIN kods. Nevis persona tiek autentificēta, bet autentificēts tiek tas, ka darījums tiek veikts ar šo karti, tādēļ banku gadījumā viss nebalstās uz vienu PIN kodu, tur ir sarežģītāki mehānismi. Katrai darbībai autentificēties ar konkrētās personas identitāti ir datu drošības apdraudējums.

E. Beļskis norāda, ka eID kartes ir nacionālās drošības jautājums, jo platforma ir valsts kontrolēta un uzturēta. Cilvēki ir pieraduši lietot banku rīkus, bet tie var mainīties. Caur banku rīkiem mēs nododam savus datus un nav zināms, kur tie tiek glabāti. eID karte un eParaksts ir papildus drošas identifikācijas un parakstīšanās līdzekļi, esošajiem banku autentifikācijas rīkiem un cilvēkam ir jābūt iespējām izvēlēties. Līdz ar to, tas ko VARAM virza un ko LVRTC atbalsta, ir, pirmkārt, nostiprināt valsts garantēto drošo identitātes un elektroniskās parakstīšanās sistēmu. Aizsardzības ministrijā neviena no finanšu sektora iestādēm nav izgājusi drošības izvērtēšanas procesu, tādēļ šajos gadījumos drošība ir tikai lietotāju uzticībā divpusējās attiecībās ar banku. Tas, kas padarīs valsts garantēto, drošo līdzekli vēl lietojamāku ir jautājums, kā valsts veicinās obligātos e-pakalpojumu noteikšanu. eID karte ir svarīga, jo šobrīd jau vairāk kā 100 000 iedzīvotāji ir izvēlējušies tikai eID karti (bez derīgām pasēm) un eID karte ir droša virtuālā identitāte.

U. Apsītis apstiprina, ka ap 100 000 iedzīvotāji lieto tikai eID karti. PMLP apmēram gadu intensīvi komunicē par iespēju termināļus lietot, PMLP ir prezentējusi, kāds varētu būt šis risinājums un šobrīd ir panākta vienošanās, ka PMLP risinājuma testa kartes un specifiskācijas pusotra mēneša laikā ieliks termināļos.

A. K. Kariņš jautā, cik ilgs laiks nepieciešams, lai tas taptu. Norāda, ka eID karšu lietošana ir neērta un nesaprotama. Uzskata, ja mēģina pārāk daudz ievietot vienā lietā, to nekad neuztaisīs; latiņa tiek uzcelta neiespējama. Nebūtu vēlams, ka varētu nekustamo īpašumu jomas jautājumus virzīt ar bankas karti.

G. Arnicāns uzskata, ka neklātienē autentificējoties, nevar būt pārliecības, vai persona ir īstā un, vai tā ir viņas griba. Elektroniskās vēlēšanās būtu neiespējami apvienot anonimitāti un godīgumu.

E. Beļskis komentē, ka tas ar ko atšķiras banku vide un valsts puse ir pieeja pakalpojuma novirzīšanai uz digitālo vidi un atbilstošu līdzekļu izmantošanai. Bankas ātri parāda kā lietot banku autentifikācijas līdzekļus. Valsts pusē būtu jābūt tādai pieejai, kad tiek uzlikts pienākums obligāti lietot pakalpojumu un ātri apmācīt sabiedrību, ka tā ir ērti un izdevīgi, jo gan mobilais paraksts, gan eID karte ir ērti – no 2018. gada visa valsts pārvalde lieto eParakstu, sistēma darbojas un šobrīd ir jāizvērs vēl plašāk.

A. Gulbis piebilst, ka pirmkārt tāpat kā “Rīga nekad nebūs gatava” arī eLietas nekad nebūs gatavas. Labu laiku atpakaļ tika diskutēts, vai eID kartē ir obligāti jāievieto eParaksts. Bija kļūda atstāt to eID kartes saņēmēja izvēlē. Valstij ir jābūt viedai, piedāvājot pareizo izvēli pēc iespējas ātrāk. Arī eAdreses gadījumā palēnināt esošo procesu būtu kļūda.

R. Nemiro papildina, ka Būvniecības informācijas sistēma no 2020. gada 1. janvāra ir obligāta. Decembrī būvspeciālisti norādīja uz ilgāka pārejas perioda nepieciešamību, kas netika ņemts vērā un sistēma šobrīd strādā, kas ir perfekts piemērs.

J. Pūce piebilst, ka projektu saskaņošana notiks elektroniski. Uzskata, ka ir loģiski, ka valsts pārliecinās ar savu uzbūvēto modeļu palīdzību, vai darījums ir noticis un persona atbilst tai, kura to ir darījusi. Tā ir lieta, kur ir jānošķir pakalpojumus, kuriem var piekļūt izmantojot bankas autentifikāciju un pakalpojumus, kuru piekļūšanai nepieciešams aizsargātais modelis. Ir prasība augstas drošības standartus ievērot, ir izveidots modulis, kas strādā un faktiski tas, kādēļ likumprojektu VARAM nav virzījis pagājušogad ir tādēļ, ka līdz decembrim vēl nebija sertifikācija izieta, tomēr tagad tas ir atrisināts – tas ir Eiropas Savienībā atzīts.

Padomes lēmums:

1. Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju.
2. VARAM sagatavot grozījumus Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likumā.

3.

Informācija par Atvieglotumu vienotās informācijas sistēmu (AVIS)

Ziņo Ā. Dzērvāns (prezentācija/datne VARAM_ISP_AVIS)

Ā. Dzērvāns informē padomi par Atvieglotumu vienotās informācijas sistēmu (AVIS), kas ir projekts, pie kura VARAM ir uzsācis darbu. AVIS ir koplietošanas risinājums, kas pieejams iedzīvotājiem, valsts iestādēm un pašvaldībām, kā arī komersantiem. Sistēmā tiek paredzēta iespēja administrēt un uzskaitīt valsts un pašvaldību piešķirtos atvieglotumus. Galvenie sistēmas lietotāji ir atvieglotumu devēji, atvieglotumu saņēmēji un atvieglotumu sniedzēji. Funkcionālie ieguvumi iedzīvotājiem – iedzīvotāji ērtā un saprotamā veidā redz sev pieejamos pakalpojumus, tiek paredzēts arī vēsturiskais skatījums, iespēja pārvaldīt savus datus, izmantojot elektronisko identifikāciju. Atvieglotumu devējiem ir pieejama sistēma atvieglotumu administrēšanai un uzskaitēi (kas šobrīd ir sarežģīti realizējams process, dažkārt papīra formātā), vienota pieeja datu pārvaldībai un uz datiem balstīta lēmumu pieņemšana. Savukārt no pakalpojumu sniedzēju puses, sistēmā ir iespēja izvēlēties cilvēku grupas, kurām sniegt pakalpojumu. Skatoties uz to, kā šī sistēma varētu strādāt, būtiskākais izaicinājums ir atvieglotumu pārvaldības mehānisms – informācijas ir ļoti sadrumstalota, ir vietas, kur informācija nav pieejama digitālā veidā vai mašīnlasāmā veidā. Tātad, ir nepieciešams analizēt datu kopas, sakārtot pa pakalpojumu tipiem vai veidiem – kā šos datus var izmantot. Pēc būtības AVIS ir liels sistēmintegritātes jautājums, kur vajag atrast nepieciešamos šķērsgrizumus pār visām datu kopām, kas valstī ir uzkrātas saistībā ar atvieglotumiem. Šobrīd ir izstrādāts detalizēts AVIS projekta apraksts un vispārīgais projektējums – konceptuālā līmenī ir skaidrs

funkcionālais tvērums un sasniedzamais mērķis, ir identificētas infrastruktūras prasības un koplietošanas funkcionalitātes. Nākamās aktivitātes – ir nepieciešams pilnveidot tiesisko regulējumu, jāizvērtē personas datu aizsardzība, datu aprites vides saskaņošana, izaicinājumi, kas saistīti ar datu kvalitāti. No sistēmas izstrādes, ieviešanas un uzturēšanas viedokļa, ir virkne veicamu darbību, kas saistītas ar procesu analīzi, infrastruktūras analīzi, programmatūras izstrādi. Procesa izstrāde pilotprojekta ietvaros plānota līdz 2021. gada beigām.

Viedokļi:

A. K. Kariņš interesējas, cik ilgi pie projekta ir strādāts un cik finanšu līdzekļi līdz šim ir izlietoti.

Ā. Dzērvāns atbild, ka līdz šim projekta vajadzībām, koncepta izstrādei, ir izlietoti 10 000 EUR. Paskaidro, ka šobrīd VARAM strādā pie izstrādes procesa plānošanas.

Informācijas sabiedrības padomes vadību pārņem vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs **Juris Pūce**.

N. Bergs informē, ka sākotnējā finanšu sistēmas sakārtošanas stratēģijā plānotais sistēmas ieviešanas termiņš tika norādīts 2020. gada 1. septembris.

J. Pūce jautā, kas ir būtiskākais faktors tam, kādēļ notiek kavēšanās ar termiņiem, ja tādi ir bijuši.

Ā. Dzērvāns informē, ka projekta pieteikumā apstiprinātais sistēmas nodošanas termiņš ir plānotais – 2021. gada 30. decembris. Šī ir PIKTAPS projekta otrās kārtas ietvarā.

G. Krasovskis norāda, ka problēmu, kas saistīta ar invalīdu pārvadājumiem sabiedriskajā transportā šī sistēma tieši nerisina, to risina Autotransporta direkcija, strādājot pie atvieglojumu sistēmas, kur ir iecerētas šo sistēmu savstarpējas sasaistes. VARAM izstrādātais AVIS modelis ir daudz plašāks, dziļāks un ērtāks.

J. Pūce jautā, kādi ir kopējie plānotie projektam paredzētie finanšu resursi.

Ā. Dzērvāns atbild, ka, šobrīd pieejami ir 680 000 EUR.

R. Strazdiņš papildina, ka kopējie plānotie projekta finanšu resursi ir 2 000 000 EUR. Informē, ka PIKTAPS projekta otrās kārtas ietvaros un esošā iedalītā finansējuma ietvaros ir paredzēts realizēt bāzes funkcionalitāti. Norāda, ka, lai šī būtu vispusīga vienotā valsts un pašvaldību atvieglojumu pakalpojumu sistēma, nākamajā plānošanas periodā tai paredzēts papildu nepieciešamais finansējums. Bet bāzes funkcionalitāte tiks izstrādāta esošā budžeta ietvaros..

G. Arnicāns uzskata, ja netiks pieņemti kardināli lēmumi par to, kā mainīt valsts pasūtījumu jomā pastāvošo kārtību, var tikt nelietderīgi izmantoti resursi.

Padomes lēmums:

1. Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju
2. VARAM iesniegt ministru prezidentam ziņojumu par projekta īstenošanas gaitu un rīcību AVIS sistēmas ātrākai ieviešanai.

4.

Par sadarbību Latvijas digitālās transformācijas procesā un datus balstītas sabiedrības un valsts attīstībā (DDN 2.0)

Ziņo Ā. Dzērvāns (prezentācija/datne VARAM_ISP_DDN)

Ā. Dzērvāns informē padomi par datos balstītu lēmumu pieņemšanu, datos balstītām sistēmām. Līdz šim ir paveikta virkne lietu, kas saistītas ar datu demokratizāciju, datu atvēršanu, kas Latvijā ir pacēlušies līderos Eiropas Savienībā. Nākamais virziens, gan iesaistot publisko sektoru, gan privāto, ir visas aktivitātes, kas saistītas ar datu ekosistēmām. Kā piemērs ir minams gēnu apstrādes jomas aktivitātes. Skatoties ne tik daudz uz lietām, kas jau ir noteiktā brieduma pakāpē, bet gan uz priekšu, identificējot jaunus modeļus, ir virkne jaunu iespēju un nišu. Pamatā ir trīs pīlāri ar kuriem līdz šim ir strādāts – datu demokratizācija, sabiedrības līdzdalība un datos balstītas inovācijas, kas ļauj fokusēties uz jaunām nišām. Šajā virzienā parādās tas, ka ir nepieciešamas digitālās prasmes. VARAM vīzija 1) Latvija ir viena no labākajiem vai pat labākā viedo risinājumu attīstībā Eiropas līmenī; 2) Attīstīt mūsu kapacitāti viedo tehnoloģiju izpētē un šo rezultātu izmantošanā uzņēmējdarbībā; 3) Dzīves telpas modernizēšana, domājot par digitālajām prasmēm. Šīs vīzijas sasniegšanai redzam Informācijas sabiedrības padomi, kas veiku stratēģisko uzraudzību, savukārt VARAM – koordinētu iniciatīvas attīstību.

Viedokļi:

G. Arnicāns norāda, ka “indikatīvie mērķi” saistās ar to, ka ir iespējams precīzi izmērīt, kad mērķis ir sasniegts. Gribētos redzēt ļoti sīki rādītājus, kur mēs esam, kur gribam nonākt.

Ā. Dzērvāns paskaidro, ka šajā gadījumā ar “indikatīvie mērķi” tiek norādīts virziens, kurā ejam. Konkrēti mērķi tiks uzstādīti katram virzienam.

G. Arnicāns norāda, ka tādā gadījumā nevar noteikt, ka tas ir “indikatīvais mērķis”.

Ā. Dzērvāns paskaidro, ka tās ir vīzijas, kas ir vairāk nekā konkrēts mērķis.

N. Bergs uzskata, ka būtu bijis vēlams uzskaitīt konkrētas, mērāmas piecas iecerētas izdarāmas lietas.

J. Pūce informē, ka pagājušā gada augustā valdība apstiprināja atvērto datu stratēģiju, kur indikatīvās kopas datu atvēršanai ir parādītas, uzdevumi atbildīgajām ministrijām ir uzdoti. Tomēr, ar to, ka tiek atvērti dati nebeidzas stāsts, stāsts ar to tikai sākas. Tādēļ ir mērķis piedāvāt vienotu formātu, kuru regulāri aktīvā fāzē skatām, skatām problēmas, kas parādās; uzbūvēt to, kas funkcionēs. Tas, vai VARAM tas izdosies, ir atkarīgs no iesaistītajiem un viņu vēlmes piedalīties. VARAM vēlas ātru procesu un labu nākamo soli aiz atvērto datu stratēģijas.

A. Gulbis norāda, ka kopumā noteikti atbalstāmi un DDN ir uzraudzības vērts. Tomēr arī iepriekšējā periodā, kad tika runāts par atvērtajiem datiem, bija daudz dažādu atvērto datu kopas, kuras atverot, konstatēts, ka dati ir novecojuši vai neatbilst būtībai, kas nozīmē, ka turpmāk nepieciešama lielāka veida kontrole, lai šāda veida problemātika nepastāvētu. Uzskata, ka nav šaubu par to, ka šāda veida dati ir nākamā līmeņa ekonomika, uz ko mēs visi tiecamies.

J. Pūce informē, ka labā ziņa ir tā, ka VARAM to redz kā ļoti augstas prioritātes pasākumu. VARAM ir aktīva sarunās, tai skaitā ar Valsts zemes dienestu. Šobrīd tiek apzinātas no nosauktajām piecām datu kopām trīs, kas bija augstas prioritātes no VZD, tiek strādāts pie šī jautājuma un risinājums ir.

N. Bergs akcentē, ka vārdi un uzstādījums ir pareizs, tomēr tiem, kas ir otrā pusē, aina ir savādāka, jo mēs runājam par atvērtajiem datiem, tai pašā laikā Uzņēmumu reģistrs uztaisa nelietojamus datus, par lieliem budžeta līdzekļiem uzbūvē paralēlu sistēmu, subsidējot, lai konkurētu ar tiem, kuriem it kā vajadzētu taisīt biznesu, balstoties uz atvērtajiem datiem. Manuprāt, ir daudz svarīgāk, ja mēs virzāmies ar konkrētiem piemēriem un paraugiem un tad zīmējam lielo rāmi, jo vispārinātais vieš neticību.

J. Pūce atzīmē, ka tā ir laba piezīme. Mums ir lielas apņemšanās, bet realizācijas brīdī atduramies pret inerci.

N. Bergs norāda, ja tas nebūs ministrs, kurš to stums, tad sistēma pati nestumsies.

J. Pūce atbild, mēs cenšamies to šobrīd darīt ļoti aktīvi, jo mums ir arī jāieziņē solis tālāk. Paldies par labiem vārdiem. Ceturtajā ceturksnī VARAM vēlas pastāstīt par to, kas ir atlikušās problēmas, cerēsim uz Informācijas sabiedrības padomes atbalstu un pastāstīsim par panākumiem, kurus būsīm guvuši.

Padomes lēmums:

1. Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju.
2. Apstiprināt vīzijas un pārsektoru sadarbības rīcības plāna "Par sadarbību Latvijas digitālās transformācijas procesā un datos balstītas sabiedrības un valsts attīstībā (DDN 2.0)" sagatavošanu, atbalstot indikatīvos mērķu virzienus.
3. Aktualizēt sadarbības memorandu "Par sadarbību Latvijas digitālās transformācijas procesā un datos balstītas sabiedrības un valsts attīstībā", priekšlikums VARAM koordinēt plāna izstrādi.
4. 2020. gada ceturtajā ceturksnī informēt Informācijas sabiedrības padomi par progresu.

5.

Informatīvais ziņojums "Celvedis piektās paaudzes (5G) publisko mobilo elektronisko sakaru tīklu ieviešanai Latvijā"

Ziņo Z. Kanberga (prezentācija/datne SM_ISP_5G)

Z. Kanberga informē padomi par Satiksmes ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu par 5G ieviešanu Latvijā. Informatīvā ziņojuma izstrādes pamatojums ir divi Eiropas Savienības dokumenti, no kuriem viens ir "Konkurētspējīga digitālā vienotā tirgus savienojamība. Virzība uz Eiropas Gigabitu sabiedrību", kas nosaka Eiropas Savienībai sasniedzamos mērķus. Ziņojuma komponente ir "5G Eiropai. Rīcības plāns", kā rezultātā ir izstrādāts informatīvais ziņojums, kas decembrī tika iesniegts valdībā. Informatīvais ziņojums aptver tādas tēmas kā radiofrekvenču spektra pieejamība, 5G infrastruktūras izvēršanas aspekti pilsētās, transporta ceļi, kā arī informācija par pieejamiem finanšu atbalsta mehānismiem. Viens no gigabitu savienojamības mērķiem ir arī augstas veiktspējas tīkla pieejamība mājāsaimniecībās un sociālekonomiskajos virzītājspēkos. 5G tehnoloģija attīstīsies uz esošo optikas tīklu bāzes, tāpēc optikas tīkla pieejamība lauku teritorijās būs būtiska savienojamības mērķu nodrošināšanai mājāsaimniecībās. Radiofrekvenču spektra pieejamības 5G jomā Latvija ir ļoti labā pozīcijā Eiropas Savienībā, jo diezgan daudz joslas operatoriem jau ir pieejamas tīklu izvēršanai, kā arī notiek darbs pie atlikušo 5G joslu pieejamības nodrošināšanas. Otrs pīlārs ir "5G gar ceļiem un lielākajās pilsētās līdz 2025. gadam",

tas ir jautājums par TEN-T tīkliem – autoceļi un dzelzceļi, kas iezīmēti TEN-T regulā³, kā arī pilsētas ar vismaz 50 000 iedzīvotājiem. Galvenais secinājums – blīvi apdzīvotās teritorijās ir pietiekams ekonomiskais pamatojums, lai komersanti attīstītu tīklu un tas, pie kā tiek strādāts ir administratīvo šķēršļu mazināšana. *Via Baltica* ir noteikts par vienu no indikatīvajiem 5G koridoriem, kas varēs pretendēt arī uz CEF finansējumu, jo 2018. gadā ir parakstīts Baltijas valstu ministru saprašanās memorands par šī koridora attīstību visā Baltijā. 2019. gadā ir intensīvi strādājusi Baltijas valstu ekspertu darba grupa, kā rezultātā ir izstrādāta ceļakarte, kas noteic pamatprincipus 5G atbalstošās infrastruktūras izvēšanai *Via Baltica* koridorā. Satiksmes ministrijā šobrīd izstrādā jaunu Elektronisko sakaru likumu, tostarp, risinot jautājumu par esošās infrastruktūras koplietošanu un jaunas infrastruktūras izbūvi. Pašvaldības, attīstot infrastruktūru, ir aicinātas ņemt vērā Satiksmes ministrijas ieteikumus, kas veicinās tīklu izvēšanu un pakalpojumu pieejamību konkrētajā teritorijā. Vienlaikus kopā ar Ekonomikas ministriju tiek strādāts pie izmaiņām būvniecības regulējumā, lai atvieglotu “mazo šūnu” izvēšanu.

Viedokļi:

J. Garisons vērs uzmanību, ka Nacionālās informācijas tehnoloģiju drošības padomē ir strādāts pie Huawei jautājuma un tuvākajā laikā tiks izsludināti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 442⁴ par drošības prasībām. Ir panākta vienošanās, lai nodrošinātu drošību nākotnē, tiks uzstādītas prasības valsts iestādēm par pakalpojumiem, ekipējumu. Arī kopumā Eiropas Komisija virzās uz to, ka nevar aizliegt privātajam sektoram lietot tādas tehnoloģijas kādas tie vēlas, bet, ja tehnoloģijas neatbilst drošības prasībām, publiskajam sektoram šādu pakalpojumu piedāvāt nevarēs. Eiropas Komisijā ir izvēsta diskusija par to, ka ar laiku varētu nonākt līdz pat iekārtu sertificēšanai.

N. Bergs uzskata, ka tā būs dalīta infrastruktūra un 5G būs vienota infrastruktūra, kuru operatori pārdos. Līdz ar to stāsts, ka privātais sektors varēs darīt kā grib un valsts to nelietos, īsti neiztur kritiku, ja būs tikai viens tīkls.

J. Pūce norāda, ka visa iepriekšējā mobilo telekomunikāciju tīklu attīstība pamatā ir notikusi konkurējošā vidē un ar ļoti ierobežotu valsts netiešu atbalstu, bet pamatā uz komerciāliem noteikumiem. No prezentācijas saprotams, ka mēs 5G izvēšanā neticam, ka ir “marketcase”, ka ir nepieciešami masveida publiskā sektora ieguldījumi mobilajās telekomunikācijās?

N. Bergs norāda, ka ražotāji un operatori to gribētu, bet tas nebūtu vēlams.

Z. Kanberga paskaidro, ka nav plānots ieguldīt valsts finansējumu tur, kur tīkla izvēšanu nodrošinās privātais sektors. Savukārt tas, kas attiecas uz mājsaimniecībām, tā ir platjoslas izvēšana kā tāda, jo Eiropas Savienības mērķi prasa, lai valstis sasniedz, ka katra mājsaimniecība ir ar augstas veiktspējas tīklu. Netiek runāts par noteiktu tehnoloģiju, bet optika ir šo tīklu pamatā, pēdējā jūdzē tiks ievērota tehnoloģiskā neitralitāte.

N. Bergs akcentē, ka tiek runāts par vidējo jūdzi.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes regula “par Savienības pamatnostādņēm Eiropas transporta tīkla attīstībai un ar ko atceļ Lēmumu Nr. 661/2010/ES”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1315&from=EN>

⁴ MK 2015. gada 28. jūlija noteikumi Nr. 442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām”, pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/275671-kartiba-kada-tiek-nodrosinata-informacijas-un-komunikacijas-tehnologiju-sistemu-atbilstiba-minimalajam-drosibas-prasibam>

A. Gulbis norāda, ka vidējās jūdzes attīstība, tai skaitā tīkla attīstība ir dienaskārtības jautājumi. Platjoslu jautājums, kas dotajā brīdī arī prasa uzmanības pievēršanu, lai izmantotu jau pašreiz ieguldītu tehnoloģiju, resursu maksimālu atdevi, kas šobrīd ir ļoti zemā līmenī. Bet es vēlos pievērst uzmanību citai lietai – 5G tīkla ideoloģiskais segums paredz dalītiem datiem izmantošanu no dažādām pusēm. Jautājums, vai būs biznesa pamatojums un kāds no investīciju personām nāks attīstīt. Latvijai ir ļoti daudz resursu, ko būtu labi izmantot tajā brīdī, kad notiks šāda veida attīstība.

J. Pūce informē, ka 3,5 GHz ir iedalīti 5G attīstībai komersantiem, kuri faktiski uzņēmās saistību. Mums nav tādas saistības ar Eiropas Savienību, ka mums katrā tehnoloģijā būtu jānodrošina 5G tīkli. 700 MHz frekvence būs vēl lētāka un ja komersanti, ņemot frekvenci ir uzņēmušies to darīt, ir jāpriecejas par šādu tirgus dalībnieku aktivitāti. Jautājums par milimetru frekvenci – kas ir kavējošie faktori, kādēļ mēs saistībā ar 26 GHz plānojam mainīt frekvenču plānu?

Z. Kanberga atbild, ka frekvences izmantošanai 5G ir nepieciešami pārplānošanas darbi.

G. Krasovskis komentē, ka attiecībā uz 5G izvēršanu, LPS bija uz tikšanos Satiksmes ministrijā, kur tika runāts par nākotnes iespējamo finansējumu arī 5G tīkla izvēršanā un kā versija 2.0 publiskā interneta pieejas punktu tālākais attīstībai varētu būt sadarbība starp komersantiem un pašvaldību, lai vietās, kur šobrīd tiek nodrošināti publiskie interneta pieejas punkti, varētu būt nodrošināta arī 5G pieejamības infrastruktūra. Sadarbība ir starp Satiksmes ministriju un LPS ir laba, bet problēma ir tā, ka lielākā daļa infrastruktūras pieder privātajām personām un staciju izvietošana tikai uz pašvaldību īpašumā esošajiem infrastruktūras objektiem ļoti mazā mērā veicinās infrastruktūras attīstību.

J. Pūce norāda, ka cita starpā vietā būs jautājums par būvniecības saskaņošanas procesiem, kur Satiksmes ministrijai būs jāizvirza priekšlikums, kā atvieglot procesu.

Padomes lēmums: Pieņemt zināšanai Satiksmes ministrijas sniegto informāciju.

Nākamās ISP sēdes norises laiks tiek noteikts 2020. gada ceturtais ceturksnis.

Informācijas sabiedrības padomes vadītājs

A. K. Kariņš

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
Informācijas sabiedrības padomes sekretārs
Arnis Skraučs
arnis.skraucis@varam.gov.lv
67026942